

สัปดาห์ที่ 4

ปรัชญาของ ซิกมันด์ ฟรอยด์
(Sigmund Freud)

ปรัชญา

- ◎ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ได้รับการยกย่องว่าเป็น บิดาแห่งจิตวิทยา
- ◎ เขาเกิดวันที่ 6 พฤษภาคม 1856 ในครอบครัวที่มีอาชีพขายขนสัตว์ เมื่ออายุได้ 4 ขวบ ครอบครัวก็ได้ย้ายจากเซโกสโลวะเกียไปอยู่ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย

อุปนิสัย

- พรอยด์ชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เด็ก จึงทำให้เขาฉลาดและสอบได้ที่ 1 ทุกครั้ง เมื่ออายุได้ 17 ปี เขาสอบเข้าศึกษาต่อวิชาแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งกรุงเวียนนาได้ เมื่อกลับมายังกรุงเวียนนา เขาตัดสินใจทำงานเป็นแพทย์ทางด้านสมองและประสาท และแต่งงานกับมาร์ธา เบิร์นเนอร์ จนมีลูกด้วยกันถึง 6 คน

ผลงาน

- ฟรอยด์เป็นทั้งแพทย์และนักจิตวิทยา เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาทางด้านจิตวิทยา ทฤษฎีต่างๆ ของเขาที่ค้นพบยังคงนำมาใช้รักษาโรคทางจิตอยู่ทุกวันนี้ เช่น ทฤษฎี บุคคลิกภาพแบบจิตวิเคราะห์ ซึ่งกล่าวว่า พลังจิตใต้สำนึกมีผลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคล และจำแนกบุคคลให้แตกต่างกัน
- ในปี **1938** กองทัพอากาศของเยอรมัน เข้ายึดครองออสเตรีย ฟรอยด์ต้องหลบหนีไปอยู่ที่อังกฤษและถึงแก่กรรมในวันที่ **27 สิงหาคม 1939** ด้วยโรคมะเร็งและมีอายุได้ **83** ปี

แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎี

- เขาเป็นบุคคลแรกที่ได้อธิบายทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางสัญชาตญาณ (**Instinctual drive**) และแรงขับดังกล่าวเป็นพลังงานที่สามารถเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนที่ได้ อันเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากความรู้ทางฟิสิกส์ จึงทำให้เชื่อว่าจิตเป็นพลังงานรูปหนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงและไม่หยุดนิ่ง (**Psycho-Dynamic**) สัญชาตญาณดังกล่าว ได้แก่
- สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต (**Eros or Life**) เป็นสัญชาตญาณที่แสดงออกมาในรูปแบบของสัญชาตญาณทางเพศ (**Sexual Instinct**)

การทำงานของจิตแบ่งเป็น 3 ระดับ

- ◎ **1. จิตไร้สำนึก (Unconscious Mind)** เป็นส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะพฤติกรรมบางอย่างที่บุคคลแสดงออกไปโดยไม่รู้ตัว เช่น การพูดพลั้งปาก ความฝัน เป็นต้น
- ◎ **2. จิตสำนึก (Conscious Mind)** ซึ่งเป็นสถานะที่บุคคลรับรู้ตามประสาทสัมผัสทั้งห้า ที่บุคคลจะมีการรู้ตัวตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไรอยู่ คิดอะไรอยู่ คิดอย่างไรเป็นการรับรู้โดยทั่วไปของมนุษย์

การทำงานของจิตแบ่งเป็น 3 ระดับ (ต่อ)

- ◎ **3. จิตก่อนสำนึก (Preconscious Mind)** เป็นส่วนของประสบการณ์ที่ระสมไว้แต่มีลักษณะเลื่อนลาง เมื่อถูกสภาวะหรือสิ่งกระตุ้นที่เหมาะสม หรือเมื่อบุคคลต้องการนำกลับมาใช้ใหม่ก็สามารถระลึกได้และสามารถนำกลับมาใช้ในระดบจิตสำนึกได้ และเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกับจิตรู้สำนึกมากกว่าจิตไร้สำนึก

สรุปพลังงานทางจิต 3 ระดับ

- ◎ ก. อิด (id) ซ่อนในอยู่ในจิตใต้สำนึก เกิดจาก
 - > สัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิตเน้นที่ความต้องการทางเพศ
 - > สัญชาตญาณแห่งความตาย เช่น เอาชนะ , ต่อกู้ , ทำทายเป็นที่ก้าวร้าว
- ◎ ข. อีโก้ (ego) ซ่อนอยู่ในจิตสำนึก / กึ่งสำนึก
- ◎ ค. ซุปเปอร์อีโก้ (Super ego) ซ่อนอยู่ในจิตสำนึก

โครงสร้างของบุคลิกภาพ

(Structure of Personality)

- ◎ **1. อิด (Id)** จะเป็นต้นกำเนิดของบุคลิกภาพ และเป็นส่วนที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด Id ประกอบด้วยแรงขับทางสัญชาตญาณ (Instinct)
- ◎ **2. อีโก้ (Ego)** จะเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่ประสาน อิด และ ซูเปอร์อีโก้ ให้แสดงบุคลิกภาพออกมาเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นจริง
- ◎ **3. ซูเปอร์อีโก้(Superego)** นั้นเป็นส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม จรรยา บรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ผลักดันให้บุคคลประเมิณพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมโนธรรม จริยธรรม ที่พัฒนามาจากการอบรม

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ฟรอยด์ แบ่งการพัฒนาบุคลิกภาพออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่

- ◎ **1. ชั้นปาก (Oral Stage)** เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ขวบ ในวัยนี้ Erogenous Zone จะอยู่บริเวณปาก
- ◎ **2. ชั้นทวาร (Anal Stage)** เด็กจะมีอายุตั้งแต่ 1-3 ขวบ ในวัยนี้ Erogenous Zone จะอยู่ที่บริเวณทวาร โดยที่เด็กจะมีความพึงพอใจเมื่อมีสิ่งมากระตุ้น หรือเร้าบริเวณทวารในระยษนี้เด็กเริ่มเป็นตัวของตัวเอง
- ◎ **3. ชั้นอวัยวะเพศตอนต้น (Phallic Stage)** เริ่มตั้งแต่ 3 – 5 ขวบ ในชั้นนี้ Erogenous Zone จะอยู่ที่อวัยวะเพศ โดยที่เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจกับการจับต้องอวัยวะเพศ เพราะมีความพึงพอใจทางเพศอยู่ที่ตนเองในระยะแรก

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ (ต่อ)

- ◎ **4. ขั้นแฝง (Latency Stage)** เริ่มตั้งแต่ อายุ 6 – 11 ปี ในขั้นนี้ Erogenous Zone จะไม่ปรากฏอยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยเฉพาะ เสถียรเหมือนขั้นแฝงของพลัง Libido เป็นระยะพักในเรื่องเพศ
- ◎ **5. ขั้นอวัยวะเพศตอนปลาย (Genital Stage)** เริ่มจาก 12 ขวบ เป็นต้นไป ในระยะนี้เด็กจะเข้าสู่วัยรุ่น ไปจนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา โดยมี Erogenous Zone จะมาอยู่ที่อวัยวะเพศ (Genital Area)

กลวิธานในการป้องกันตนเอง

- ตามแนวคิดของ فروยด์ เชื่อว่ากลวิธานในการป้องกันตนเองนั้นเป็นกลวิธีทั้งหมดที่อีโก้ใช้ให้เป็นประโยชน์เมื่อต้องตกในสภาวะที่เกิดความขัดแย้ง ใจความคับข้องใจ ความวิตกกังวล ความตึงเครียด
- فروยด์ เชื่อว่าเรื่องความวิตกกังวลเป็นสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการไม่ได้รับความพึงพอใจ มีความรู้สึกว่ตนเองไม่ปลอดภัย จะได้รับอันตรายจากสิ่งที่อยู่รอบตัวซึ่ง فروยด์ เชื่อว่าความวิตกกังวลนั้นเป็นผลมาจากการที่อีโก้ (ego) ไม่สามารถทำหน้าที่ประนีประนอม อิด (id) และซูเปอร์อีโก้ (superego) ได้อย่างเหมาะสม จะทำให้บุคคลเกิดความวิตกกังวล ความคับข้องใจ

ความวิตกกังวล (anxiety)

- ◎ 1. ความวิตกกังวลต่อสิ่งที่เป็นจริง เป็นความวิตกกังวลที่เกิดจากความกลัวอันตรายจากภายนอกที่เผชิญอยู่จริงๆ
- ◎ 2. ความวิตกกังวลแบบโรคประสาท เป็นความวิตกกังวลที่มีสาเหตุให้บุคคลแสดงอาการบางอย่างออกมา เนื่องจากกลัวการถูกลงโทษที่ไม่สามารถควบคุมพลังของสัญชาตญาณไว้ได้
- ◎ 3. ความวิตกกังวลเชิงศีลธรรม เป็นความวิตกกังวลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

◎ ความคับข้องใจ (**frustration**)

- ◎ เมื่อบุคคลมีปัญหหรืออุปสรรคเกิดขึ้น บุคคลจะความรู้สึกคับข้องใจ (**frustration**) และมีความวิตกกังวล (**anxiety**) บุคคลจึงพยายามหาวิธีลดความคับข้องใจโดยใช้กลวิธานในการป้องกันตนเอง (**defense mechanism**) ความคับข้องใจกับการใช้กลวิธานในการป้องกันตนเองจะทำให้ สถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจเมื่อพิจารณาตามที่มา คือ จากภายนอกและภายในร่างกายของแต่ละบุคคลนั้นมีสาเหตุมาจาก **3** ประการคือ ความขาดแคลน ความสูญเสียและความขัดแย้ง

กลวิธานในการป้องกันตนเอง

ที่สำคัญ มี 2 ชนิด คือ

- ◎ 1. กลวิธานในการพัฒนาบุคลิกภาพ บุคลิกภาพพัฒนาเนื่องมาจากการตอบสนอง ความเครียดที่เกิดจากระบบการเจริญเติบโตของร่างกาย ความคับข้องใจ ความขัดแย้งใจ และความหวาดหวั่น (threats) เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น บุคคลจึงแสวงหาวิธีการที่จะลดความเครียด ทำให้บุคลิกภาพเกิดการพัฒนาวิธีการที่บุคคลเรียนรู้ ได้แก่ การ
 - > เลียนแบบ (identification)
 - > การย้ายแหล่งทดแทน (displacement)
 - > การทดเทิด (sublimation)

กลวิธานในการป้องกันตนเอง (ต่อ)

- ◎ 2. กลวิธานในการป้องกันตนเองของอีโก้ บุคคลจะสร้างกลไกป้องกันตนเองขึ้นเมื่อไม่สามารถกลืนความวิตกกังวลที่กำลังคุกคามได้ กลไกป้องกันตนเองที่สำคัญ มี 5 ชนิด ได้แก่
 - > การเก็บกด (repression)
 - > การตรึงแน่น (fixation)
 - > การกล่าวโทษผู้อื่น (projection)
 - > การถดถอย (regression)
 - > การแสดงปฏิกิริยาตรงข้าม (reaction formation)

คำถาม

- 1. ฟรอยด์ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมมนุษย์ในพลังจิต 3 ส่วนเพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นอย่างไร
- 2. พลังงานด้าน **id, ego** และ **superego** สอนให้เรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นอย่างไร
- 3. การใช้กลวิธานในการป้องกันตัวเองมีผลดีและผลเสียอย่างไร
- 4. การพัฒนาบุคลิกภาพมีคุณค่าต่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างไร
- 5. ฟรอยด์ให้แนวคิดว่าคุณจะมีความสุขต้องเรียนและเข้าใจคุณค่าของมนุษย์อย่างไร